

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I Правни основ за доношење уредбе

Правни основ за доношење Уредбе о спајању организованих дан унапред и унутардневних тржишта електричне енергије садржан је у члану 183е. став 1. Закона о енергетици („Службени гласник РС”, бр. 145/14, 95/18-др. закон и 40/21).

Такође, правни основ за доношење Уредбе је и члан 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон), у коме је прописано да Влада уредбом подробније разрађује однос уређен законом, у складу са циљем и сврхом закона.

II Разлози за доношење уредбе

Закон о изменама и допунама закона о енергетици усвојен је 22. априла 2021. године, а у члану 153. цитираног закона прописани су рокови за извршавање овог закона.

Да би се ближе уредила питања које је закон прописао сачињен је Предлог Уредбе о спајању организованих дан унапред и унутардневних тржишта електричне енергије.

Јединствено дан-унапред и унутардневно спајање тржишта уређено је Уредбом Комисије ЕУ 2015/1222 („САСМ - Guideline on Capacity Allocation and Congestion Management”, у даљем тексту „САСМ”) која успоставља смернице за расподелу прекограничних капацитета и управљање загушењима и која дефинише правно-регулаторни оквир за модел дан-унапред и унутардневног спајања тржишта.

Наведена Уредба Комисије ЕУ је делимично пренета у Закон о изменама и допунама Закона о енергетици („Службени гласник РС” број 40/21) иако још увек није адаптирана у Енергетској заједници, како би се омогућила реализација пројекта спајања српског дан-унапред тржишта са SDAC (Single Day Ahead Coupling) тржиштима и успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са SIDC (Single intraday Coupling - XVID) тржиштима.

С тим у вези, а како је законом (чл. 183а-183е) прописана улога номинованог оператора тржишта (у даљем тексту: НЕМО), услови које треба да испуни да би се одредио за НЕМО, дужности и одговорности НЕМО, одговорности оператора преносног система (у даљем тексту: ОПС), улога Агенције за енергетику Републике Србије, централне уговорне стране и преносног агента и дефинисани трошкови на чију накнаду имају право и ОПС и НЕМО било је неопходно ближе уредити поједина питања детаљније разраде.

Предлом уредбе разрађен је поступак за одређивање статуса НЕМО и прописана документација која се подноси уз захтев.

Поред тога, прописано је трајање статуса НЕМО, односно да траје за време важења лиценце за обављање енергетске делатности управљања организованим тржиштем електричне енергије, а за почетни период максимално 4 године.

Разрађене су улоге НЕМО, ОПС, централне уговорне стране и преносног агента и принципи дан унапред спајања тржишта и унутардневног спајања тржишта електричне енергије у Републици Србији са суседним тржиштима.

У том смислу, а у складу са законом, прописано је да НЕМО примењује алгоритме који се користе на јединственом тржишту ЕУ у сврху дан унапред и унутардневног спајања тржишта и то алгоритам за ценовно спајање тржишта и алгоритам упаривања континуиране трговине, а ОПС је дужан да примени правила и методологије које се примењују на јединственом тржишту ЕУ за дан унапред и унутардневно спајање тржишта а нарочито: методологије прорачуна капацитета између зона трговања, план заједничког извођења функција спајања тржишта, методологија достављања информација о производњи и оптерећењу, методологија заједничког модела мреже, методологију за дељење прихода од загушења и методологију за прорачун планиране размене.

У оквиру поглавља јединствено дан унапред спајање тржишта, посебно је уређен поступак јединственог дан унапред спајања тржишта и извршење јединственог дан унапред спајања тржишта.

С тим у вези почетак трговања на дан унапред тржишту је најкасније од 11:00 часова по средње европском времену дан унапред, а завршетак трговања на дан унапред тржишту у свакој зони трговања је у 12:00 часова по средње европском времену дан унапред.

Поред тога, ОПС или номиновани оператори тржишта електричне енергије могу одредити другачије време завршетка трговања.

Сви учесници на тржишту су дужни да доставе НЕМО све налоге пре завршетка трговања на дан унапред тржишту, а примљене налоге НЕМО доставља субјекту одређеном да обавља функцију спајања тржишта у складу са Законом (у даљем тексту: ССТ), најкасније до времена дефинисаног у алгоритму јединственог ценовног спајања тржишта.

У оквиру поглавља јединствено унутар дневно спајање тржишта, посебно је уређен поступак јединственог унутардневног спајања тржишта, рад јединственог унутардневног спајања тржишта тако да ОПС одређује време почетка и завршетка трговања на унутардневном тржишту у складу са примењеном праксом на јединственом унутардневном спојеном тржишту.

Време завршетка унутардневне трговине између зона трговања одређује се на начин да: учесници на тржишту имају максималну могућност балансирања својих позиција трговањем у временском оквиру унутардневног тржишта што је могуће ближе реалном времену и оператори преносног система и учесници на тржишту имају довољно времена за поступак пријаве планова рада и балансирања своје позиције водећи рачуна о сигурности и поузданости рада преносног система.

Учесници на тржишту пре времена завршетка унутардневног трговања достављају НЕМО све налоге за одређени тржишни временски период између зона трговања, које НЕМО доставља ССТ, а упарени налози у оквиру јединственог европског унутардневног тржишта су гарантовани.

Такође су уређени принципи плаћања тј. трошкова успостављања, измене и спровођења јединственог дан унапред и унутардневног спајања тржишта тако да ОПС покрива трошкове НЕМО из члана 40. ове уредбе у складу са планираним и одобреним

средствима, трошкови централне уговорне стране и преносног агента обезбеђују се из накнада или другим одговарајућим механизмима.

Трошкови настају у три процеса која су међусобно повезана: Процес припреме спајања тржишта (Pre-Coupling), сам процес Спајања тржишта (Coupling) и активности након спајања тржишта (Post-Coupling).

На основу прелиминарних процена и оквирних информација добијених од стране релевантних ЕУ берзи електричне енергије, за горе наведена спајања дан-унапред тржишта Републике Србије са тржиштима Хрватске, Бугарске, Румуније и Мађарске, укупни последични заједнички трошкови Оператора преносног система (ЕМС) и Номинованог оператора тржишта (SEEPEx) би се на годишњем нивоу кретали на нивоу од 150 до 250 хиљада евра, између осталог зависно и од количине истрговане електричне енергије.

Посебно је значајно напоменути да се имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета. Што се тиче унутар дневног спајања тржишта, прелази се на континуирану трговину (SIDC – XBID) која ће се одвијати у 24-сатном режиму рада и које ће омогућити трговину са јединственим европским тржиштем чиме унутар-дневна трговина аутоматски постаје ликвидна. Процењени трошкови на годишњем нивоу су од 100 до 150 хиљада евра.

Овакав начин трговине доводи до хармонизације правила и процедура и релаксира тренутни рад оператора преносног система који тренутно спроводи експлицитну доделу капацитета и номинације трансакција независно по свакој граници.

Предложена уредба којом се омогућава спајање српског дан-унапред тржишта са суседним ЕУ тржиштима електричне енергије би, поред несумњивих бенефита за учеснике на тржишту, довела и до даљег развоја организованог тржишта, успостављања регионалне цене електричне енергије, повећања сигурности снабдевања, максимизације и оптималне доделе расположивих прекограничних капацитета, ефикасније и исплативије интеграције обновљивих извора у тржиште електричне енергије, повећања ликвидности српске берзе и позиционирање SEEPEx, а тиме и Републике Србије као главног регионалног играча на организованом тржишту електричне енергије.

Са друге стране успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима довело би успостављања ликвидног унутардневног тржишта чиме би се отклонила обавеза ЈП Електропривреда Србије, Београд да буде балансно одговорна страна за обновљиве изворе енергије.

Имајући у виду наведено, предлаже се доношење Уредбе .

III Објашњење основних правних института и појединачних решења

Чланом 1. ове уредбе прописан је предмет уређивања.

Чланом 2. дато је зачење појединим изразима коришћеним у уредби.

Чл. 3., 4. и 5. прописани су услови, начин стицања, трајање и престанак стауса НЕМО.

Чл. 6. и 7. прописане су улоге НЕМО, централне уговорне стране, преносног агента и оператора преносног система и принципи спајања дан унапред и унутардневног тржишта електричне енергије у Републици Србији са суседним тржиштима.

Чланом 8. прописана су правила и методологије које је дужан да примени ОПС.

Чланом 9. прописани су алгоритми које примењује НЕМО.

Чл. 10., 11. и 12. прописано је који резултати се добијају алгоритмом за ценовно спајање тржишта и шта се користи за добијање резултата алгоритма.

Чл. 13., 14. и 15. прописане су максималне и минималне цене поравнања.

Чл. 16. и 17. прописан је поступак дан унапред спајања тржишта.

Чланом 18. прописано је извршење јединственог дан унапред спајања тржишта.

Чл. 19., 20. и 21 прописано је достављање резултата.

Чланом 22. прописан је алгоритам упаривања код континуиране трговине.

Чл. 23. и 24. прописани су резултати алгоритма упаривања код континуиране трговине.

Чл. 25., 26. и 27. прописане су максималне и минималне цене поравнања.

Чланом 28. прописан је поступак унутардневног спајања тржишта.

Чланом 29. прописан је рад јединственог унутардневног спајања тржишта.

Чл. 30. и 31 прописано је достављање резултата.

Чланом 32. прописано је објављивање тржишних информација.

Чланом 33. прописане су додатне регионалне аукције.

Чл. 34., 35. и 36. прописано је финансијско поравнање и плаћање.

Чл. 37. и 38. прописано је гарантовање капацитета и ограничења при додели капацитета дан унапред.

Чланом 39. прописано је Гарантовање капацитета у случају више силе или у хаваријским ситуацијама.

Чл. 40. до 45. прописани су трошкови успостављања, измене и спровођења јединственог дан унапред и унутардневног спајања тржишта

Чланом 46. прописано је начин преношења послове по основу дан унапред и унутардневног спајања тржишта електричне енергије.

Чланом 47. прописано је ступање на снагу уредбе.

IV Процена финансијских средстава потребних за спровођење акта

За спровођење Уредбе није потребно обезбедити средства из буџета Републике Србије.